

forelæser besøgte svenske universiteter og nu er æresprofessor ved universitetscentret i Sundsvall. Tidligere har Findeisen, der studerede ved Rostocks universitet og senere blev professor i nyere tids historie ved universitetet i Jena, udgivet bøger om Gustav II Adolf, dronning Kristina og Karl XII. Den bedste del af denne velskrevne, stimulerende og interessevækkende oversigt over Sveriges historie ligger også afgjort netop i nyere tid, som skildres med stor indlevelse. Vasatiden, »stormaktstiden« med Vasaættens ekspansion og reformer inden for forvaltning og militærvæsen samt krigerkongerne fra den pfalziske og skildres indgående og med stor sagskyndighed ligesom »Frihedstidens« parlamentariske tid med »Hatte« og »Huer«. For at give et indtryk af dagligdag og storpolitik citerer forfatteren gode diplomatiske kilder, som ellers ikke plejer at være med i andre oversigter over Sveriges historie, og vi får mange fakta med på vejen.

Som indledning serverer forfatteren en udmærket gennemgang af Sveriges natur og geografiske forudsætninger, ligesom vikingetid og middelalder får en udmærket, men kortfattet præsentation. Vi får også gode oversigter over økonomi og sociale forhold i de forskellige kapitler og en udmærket gennemgang af Sveriges erhverv i 1700-tallet og en god status over forholdene omkring 1800, som kommer efter en levende beskrivelse af den gustavianske tid, som åbenbart har fascineret Findeisen. Desværre har den sidste tredjedel af værket slet ikke samme høje karat som bogens første kapitler. Det er virkelig vanskeligt at få et greb om kronologien og hovedlinien i den historiske udvikling i Bernadotternes Sverige. Det bedste indtryk af kongernes virke og politik får man i oversigten over forholdet til Norge i unionen med Sverige 1814-1905. Det er også svært at få et indblik i

de forskellige politiske partiers fremvækst i 1900-tallet. Sveriges udenrigspolitik og indre forhold under de to verdenskrige bliver meget stedmoderligt behandlet. Visse ting har forfatteren godt greb om og har fremhævet på en udmærket måde som f.eks. »Saltsjöbadsförhandlingerna« 1938, Olof Palmes virke som international fremtoning og samernes udsatte position samt indvandreteres forhold.

Bibliografien over de værker, som har været Findeisens udgangspunkter, virker med få undtagelser i høj grad forældet, ligesom der er en hel del fejl i geografiske betegnelser, personnavne samt i den ellers udmærkede »Zeittafel«. Bogens sigte er i høj grad at stimulere til videre studier af svensk historie og besøg i landet. Dette mål når forfatteren med sin entusiastiske fortællestil og sit engagement.

Michael Linton

Claes Gejrot: *Vadstenadiariet. Latinsk text med översättning och kommentarer*. Kungliga Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, nr 19. (Gotab, 1996). 548 s.

Vadstenadiariet er et af den svenske middelalders mest særprægede kilder i form af en årbog fra den hellige Birgittas klosterstiftelse i hendes ordens moderkloster i Östergötland. Med begyndelse i 1380'erne har munke nedskrevet de vigtigste begivenheder år for år frem til reformationen satte punktum i og med år 1545. Klosteret var Sveriges intellektuelle centrum med omfattende internationale kontakter og bidrog i høj grad til formidling af såvel åndelige som materielle goder. Notitserne om beboernes og udenforståendes dødsdage kompletteres med en mængde kulturhistorisk meget interessant meddelelser og holdninger i politiske spørgsmål. Af

en lægbroder får vi indgående indblik i kunsten at lave glasvinduer, og i 1495 anskaffede man en trykpresse. Indgående skildres også visse kvinders liv og forhold, især priorindernes og Birgittas datter Katarinas. Munkene skrev på latin – et tidstypisk »brugslatin«, som var den naturlige måde at kommunikere på. Omkring 1.200 notitser af varierende længde og indhold fortæller småt og stort fra klosterets verden, en gang imellem krydret med sensationelle oplysninger eller mere omfattende redegørelser udefra. Især får vi meget at vide om 1460'ernes politiske stormvejr med klar stillingtagen mod Christian I. i en fremstilling, der har litterære kvaliteter; kortfattet men bestemt tager man også afstand fra dronning Margrete, som skriveren mener kun har sørget for sit verdslige bedste.

Inden for dobbeltklosterets klausur fandtes ifølge reglerne 60 nonner, otte lægbrødre, fire diakoner og 13 præstebroder – de sidstnævnte skulle fungere som liturger, prædikanter og skriftefædre. Dertil kom et antal lægbrødre og -søstre. Oplysningerne er hemmelige og fortrolige, og det har aldrig været meningen, at indholdet skulle præsenteres for et eksternt publikum. To håndskrifter er bevaret efter klosterets definitive lukning i 1595, da de blev ført til Vadstena slot og senere til Uppsala Universitetsbibliotek. Den meget kyndige latinist Claes Gejrot har sørget for en nyoversættelse af det omfattende diarium og forsynet det med indgående kommentarer. Den latinske originaltekst genfindes på venstre side, oversættelsen på den højre i det digre værk. Oversætteren har lagt stor vægt på at gengive et så almindeligt og uhøjtideligt sprog som muligt, og han lykkes også helt med at gengive originaltekstens ordvalg i en meget forståelig og letlæselig form, selv om man ikke altid er helt enig med alle hans tolkninger. Hermed har vi en sand

guldgrube for alle, som vil kende dagligdagen i Norden i senmiddelalderen nærmere. Hvis man er interesseret i flere detaljer om det mærkelige diarium, kan man studere videre i Gejrots egen videnskabelige produktion fra 1988-1994 og den litteratur, som findes i den omfattende bibliografi.

Michael Linton

Erik Ringmar: *Identity, Interest and Action: A cultural explanation of Sweden's intervention in the Thirty Years War*. (Cambridge University Press, 1996). 284 s., 40 £.

Så meningsløs krig under alle omstændigheder må være, hjælper rationelle forklaringer ifølge Erik Ringmar fra London School of Economics intet: end ikke Johan Huizingas forsøg på at forklare væbnede opgør som en forlængelse af leg eller Clausewitz' forkyndelse af krig som forlængelse af politik og diplomati. Budskabet fra den preussiske kasernestat heroiserer egentlig kun Huizingas pessimistiske tolkning (som moderne socialantropologisk forskning har taget op).

Stadig ifølge forfatteren skyldes krig ikke forsvar for vore interesser, men for vor identitet. Klogeligt føjer han til, at teori sjældent overbeviser nogen ud over nazistiske, kommunistiske eller shiitiske fanatikere. Lad gå med de første, men på muslimer hviler pligten til hellig krig som en religiøs forpligtelse, som falder helt uden for mønstret.

Ringmars kendskab til den svenske diskussion synes at være såre begrænset, og i hvert fald gik Sverige ikke i krig for at forsvare sin identitet (snarere at skabe den), men på grund af et kompleks af mange forskellige årsager. Man savner Hugh Trevor-Ropers kloge parallelisering mellem forsøgene på at afværge Trediveårskrigen og Chamberlains appeasement-politik, og forfatte-